

વાંસળીમાં રેલાયા આનંદના સૂર

ખભે કુહાડી લઈ ડુંગર ઊતરી એ પોતાની ઝૂંપડી પાસે આવ્યો. ત્યાં સુધીમાં સાંજ પડી ચૂકી હતી અને ચારે કોર અંધારું પ્રસરી રહ્યું હતું. તેને લાગ્યું, આજની સાંજ પણ દિવસ જેવી જ ઉદાસ છે. મનમાં નક્કી કર્યું કે આજે રાતે વાંસળી નહીં વગાડું. આવો વિચાર કરતાં—કરતાં તેણે ઝૂંપડીનું બારણું ઉઘાડ્યું અને પોતાની બકરી જમનાને ખૂંટે બાંધી.

જમના આખો દિવસ એની સાથે હતી. એ લાકડાં કાપતો હતો. જમના આસપાસ ચરતી હતી. એના મનમાં ધમસાણ ચાલતું હતું. કેટલાય વખતથી લોકો તેને કહ્યા કરતા, ‘સોમલા, તું તારી આ બકરીને વેચી કેમ નથી નાખતો? હવે તે ઘરડી થઈ. કાંઈ કામની નથી. ન દૂધ દે છે, ન બચ્ચું’. તે માત્ર હસતો. પણ લોકો તો ફરી—ફરી કહેતા જ રહેતા, ‘સોમલા, અમારું સાંભળ ! તે કાંઈ પરણીને લાવેલી તારી બૈરી નથી કે જિંદગીભર તેનાથી છુટકારો ન થઈ શકે. આ ઘરડી બકરી વેચીને નવી તાજમાજ બકરી લાવ.’

તેને થતું, ઘરડી થઈ તો શું થયું? તેનાં સોળ તો બચ્ચાં વેચ્યાં. વરસોવરસ તેનું મીઠું—મીઠું દૂધ પીધું.....પણ તેનું શું? આને હવે ગમે તે ભાવે વેચી દઈ નવી બકરી લાવશે. તેનું દૂધ મળશે, બચ્ચાં મળશે.....આજે હવે એ આવા નિર્ણયે પહોંચી ગયો હતો. પણ તેનું મન ઉદાસ—ઉદાસ થઈ ગયું હતું.

ઝૂંપડીમાંથી જમનાનો બે.....બે.....બે અવાજ આવતો હતો. કાલ પછી હવે આ અવાજ એને ફરી ક્યારેય સાંભળવા મળશે નહીં. ત્યાં થયું, જમનાને ભૂખ લાગી હશે, તેને પાલો નથી નાખ્યો..... પણ કાલે તો તેને વેચી નાખવી છે, ત્યારે તેની આવી ચિંતા શી?

પરંતુ અંદરથી બે.....બે.....સંભળાતું જ રહ્યું. ક્યારે એ ઊઠ્યો અને પાલો લઈને જમના પાસે નાખી આવ્યો, તેની તેને ખબરેય ન રહી.

સોમલાને હવે ભૂખ લાગી હતી. પણ મન બેચેન હતું. ચૂલો સળગાવવાની જરીકે ઈચ્છા થતી નહોતી. સવારના બે રોટલા પડયા હતા. મરચા-મીઠા સાથે તે ખાઈ લેવાશે. મોડેથી ખાઈ લઈશ.

તેવામાં તેની નજર જમના ઉપર પડી. પૂછડી હલાવતી માયાળુ નજરે તે એની સામે જોઈ રહી હતી. પાલો પડ્યો હતો, પણ તેણે હજી સુધી પાલામાં મોઢું સુધ્ધાં નાખ્યું નહોતું !

‘મને ખબર છે, જમના ! હું જ્યારે રોટલો ખાવા બેસીશ, ત્યારે જ તું ખાવાનું શરૂ કરીશ. જમના કાલ તો તું જતી રહેવાની. પછી આવો મોહ શાને ?’ તેણે જમના પાસે જઈ તેને પસવારી. જમના તેના પગે પોતાનું શરીર ઘસતી રહી. સોમલાના મોઢેથી આપોઆપ સરી પડ્યું, ‘જમના !’ જમનાએ માથું ઊંચું કરી તેના તરફ જોયું. એ જ માયાળુ સુંદર ડોળા ! પોતાના હાથમાં તેનો ચહેરો લઈ સોમલાએ તેને સ્નેહથી પુચકારી.

ખાવાની ઇચ્છા નહોતી, છતાં એ રોટલો લઈ ખાવા બેઠો. તેના વિના જમના ખાશે નહીં ને ! જમનાએ બેં.....બેં.....કર્યું. અને તેય પાલો ખાવા લાગી. પાલો ચાવવાના અવાજથી સોમલાને ખાતરી થઈ કે જમના હવે ખુશ છે. ઘડી ભર તેનીયે ઉદાસી જતી રહી.

રોટલો ખાઈને સોમલાએ ખાટલો ઢાળ્યો. ફાનસ ધીમું કર્યું અને ખાટલામાં લંબાવ્યું જમનાએ રોજની જેમ પોતાનું મોઢું લંબાવી સોમલાને ખભે મૂક્યું. સોમલો તેને માથે હાથ ફેરવતો રહ્યો. જમનાનો ઉષ્ણ શ્વાસ સોમલો નજીકથી અનુભવતો હતો. એ વિચાર કરવા લાગ્યો. જમનાના આ ઉષ્ણ શ્વાસને આધારે તો તેણે પોતાના એકાકી જીવનનાં આટલાં બધાં વર્ષ કાઢ્યાં છે ! કાલે આ શ્વાસ અહીં નહીં હોય ?

દૂર જંગલમાંથી કંઈ કંઈ અવાજ સંભળાતા હતા. વચ્ચે વચ્ચે કોઈ પંખી બોલી જતું. ડુંગરોની પેલી પારથી આગગાડી પસાર થવાનો અવાજ આવ્યો. સોમલો ખિન્ન હૃદયે ઊંડા વિચારમાં પડી ગયો..... બકરી લેવા એ બજારમાં ગયેલો. પહેલી જ નજરે જમના એની આંખમાં વસી ગયેલી. તેના કાળા કાળા મોટા મોટા ડોળા એને બહુ ગમી ગયેલા. એ પણ એની પાછળ-પાછળ એવી રીતે આવી જાણે વરસોથી એને ઓળખતી ન હોય ! જમનાના બંને પગમાં એણે ઘૂંઘરું બાંધેલાં. તેનો અવાજ એને બહુ સારો લાગતો. જમનાએ પહેલા બચ્ચાને જન્મ આપ્યો, ત્યારે એને કેટલો બધો આનંદ થયેલો ! એ નાચ્યો હતો ! તે બચ્ચાને એણે પહેલાં વેચ્યું નહોતું, પણ પછી વધારે બચ્ચાં થવા લાગ્યાં, તેમ તેમ વેચવાં પડ્યાં.

કેટલાય વખત સુધીએ સૂતો સૂતો ભૂતકાળ વાગોળતો રહ્યો. ત્યાં છાપરાનાં છિદ્રોમાંથી ચાંદરણું ઝૂંપડીમાં રેલાઈ રહ્યું હતું. ચાંદની રાતે એ જમનાને લઈને નદીકાંઠે જતો અને ક્યાંય સુધી વાંસળી

વગાડતો રહેતો. જમના એની આસપાસ ફરતી રહેતી અને વચ્ચે-વચ્ચે પાસે આવી એના ઘૂંટણે માથું ટેકવી એની વાંસળી સાંભળતી રહેતી. એને બહુ સારું લાગતું.



આજે એ જ જમના ઘરડી થઈ ગઈ એમ કહીને હું તેને મારી પાસેથી કાઢી મૂકીશ ? ના....ના....જમના તો મારા જીવનનું એક અંગ છે. તેને કાપી કેમ નખાય ?.....લોકો ભલે હસે, ગમે તે કહે....અને મનોમન એનો નિશ્ચય થઈ ગયો. માથેથી મણનો બોજ ઊતરી ગયો !

એ ઊભો થયો. ‘ચાલ, જમના ! કેવી સરસ ચાંદની ખીલી છે !’ અને જમનાને લઈને નદી-કાંઠે પહોંચ્યો. ગામલોકોએ તે રાત આખી સોમલાની વાંસળી સાંભળી. એ વાંસળીમાંથી આવા આનંદના સૂર અગાઉ ક્યારેય રેલાયા નહોતા.

– શ્રી કૃષ્ણકાંત દુબેની હિંદી વાર્તાને આધારે

